

Vejledning / Råd og vink
Valgfagsbekendtgørelsen
Tysk fortsættersprog C

Undervisningsministeriet
Gymnasieafdelingen
2010

Tysk fortsættersprog C - Valgfag

Vejledning / Råd og vink

Gymnasieafdelingen 2010

Alle bestemmelser, der er bindende for undervisningen og prøverne i de gymnasiale uddannelser, findes i uddannelseslovene og de tilhørende bekendtgørelser, herunder læreplanerne. Denne Vejledning/Råd og vink indeholder forklarende kommentarer til nogle af disse bestemmelser, men indfører ikke nye bindende krav. Desuden gives eksempler på god praksis samt anbefalinger og inspiration, og den udgør dermed et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Der henvises generelt til vejledningerne for almen sprogforståelse, almen studieforbereelse og studieretningsprojektet samt til eksamensbekendtgørelsen. På fagets hjemmeside på EMU findes paradigmatisk eksempler, der viser, hvordan enkelt- eller flerfaglige forløb kan tilrettelægges.

1. IDENTITET OG FORMÅL	4
1.1 Identitet	4
1.2 Formål	4
2. FAGLIGE MÅL OG FAGLIGT INDHOLD	6
2.1. Faglige mål	5
2.1.1 Færdigheder	5
2.1.1.1 Lytteforståelse	5
2.1.1.2 Læseforståelse	5
2.1.1.3 Talefærdighed	5
2.1.1.4 Skrivefærdighed	6
2.1.2 Kompetencer	6
2.1.2.1 Tekst- og kulturforståelse	6
2.2 Kernestof	7
2.3 Supplerende stof	8
3. TILRETTELÆGGELSE	8
3.1 Didaktiske principper	8
3.1.1 Kommunikativ kompetence	8
3.1.2 Progression	9

3.1.3 Variation	9
3.2. Arbejdsformer	10
3.2.1 Lytteforståelse	10
3.2.2 Læsefærdighed	10
3.2.3 Talefærdighed	11
3.2.4 Skrivefærdighed	12
3.2.5 Emneorganisering og tekstvalg	12
3.2.6 Tekstforståelse	13
3.3 It og medier	13
3.3.1 Læse- og lyttefærdighed	13
3.3.2 Mundtlig sprogfærdighed	14
3.3.3 Skriftlig sprogfærdighed	14
3.3.4 Færdighedstræning	14
3.4 Samspil med andre fag	15
3.4.1 Tysk i forbindelse med eksamensprojektet	15
4. EVALUERING	15
4.1. Løbende evaluering	15
4.1.1 Evaluering af det skriftlige arbejde	15
4.1.2 Evaluering af den mundtlige sprogfærdighed	16
4.1.3 Prøver og test i forløbet	16
4.2 Prøveformer	17
4.2.1 Undervisningsbeskrivelser	17
4.2.2 Mundtlig prøve	17
4.3 Bedømmelseskriterier	19
4.3.1 Den mundtlige prøve	19
4.3.1.1 Præsentations- og samtalekompetence og indholdsforståelse	19
4.3.1.2 Tekstforståelseskompetence	21
4.4 Karakterbeskrivelser	21

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Tyskfagets tre sider (færdighed, viden og kultur) udgør tilsammen tyskfagets identitet. De hænger tæt sammen, fordi de i større eller mindre grad altid indgår i arbejdet med tysk, alt efter hvad der på et givet tidspunkt er særlig fokus på i undervisningen.

For valgfaget tysk er den praktiske dimension central: Målet er, at eleverne/kursisterne tilegner sig kundskaber og udvikler færdigheder i at forstå og bruge tysk, så de bliver i stand til i skrift og tale at udtrykke sig og kommunikere på tysk.

Arbejdet med de tysksproglige færdigheder sikrer, at eleverne/kursisterne på tysk kan kommunikere på hensigtsmæssig vis i relevante situationer, og at de kan opnå indsigt i kulturelle forhold i tysk-sprogede lande. Færdighederne er lytteforståelse, læseforståelse, færdigheder i at redegøre, samtale og skrive på tysk, samt i at forstå udtryk for kulturelle forhold og processer i tysksprogede lande. Tyskfagets kulturdel belyser forhold i tysksprogede lande i et aktuelt og historisk perspektiv.

1.2 Formål

Ved hjælp af disse færdigheder og denne viden kan eleverne/kursisterne tilegne sig de fire kompetencer, som ifølge rapporten *Fremtidens Sprogfag* (Undervisningsministeriet 2003) udgør fremmedsprogens kernefaglighed.

- *Sprogfag som vindue mod verden*

Eleverne/kursisterne skal kunne bruge tysk til at kunne forstå, hvad der sker i tysksprogede samfund og kulturer. Det bidrager til, at eleverne/kursisterne kan orientere sig i en mere og mere internationaliseret verden.

- *Kommunikation med elevrelevante målgrupper*

For en kommunikation af denne art er eleverne/kursisters kommunikationsbehov udgangspunktet. Men målgruppen er større og bredere end den, eleverne/kursisterne i deres øjeblikkelige situation oplever behov for at rette sig imod.

- *Æstetisk forståelse og respons*

I arbejdet med tysksprogede tekster er fokus ikke kun på teksterne som redskab til noget andet, for teksterne har en værdi i sig selv og skal opleves. Det betyder, at tyskfaget bør appellere til litteratur-, kunst- og kulturoplevelser samt forståelse af og reaktion på disse.

- *Interkulturel transmission*

Den interkulturelle kompetence er i fokus, fordi globaliseringen har øget bevidstheden om betydningen af at kunne aflæse og formulere budskaber i flerkulturelle sammenhænge.

I tyskfaget drejer det sig om ligheder og forskelle mellem tyske og andre, i særlig grad danske, kultur- og samfundsforhold.

Endvidere opøves derved eleverne/kursisters kompetence i at anvende deres viden fra tyskundervisningen i andre sammenhænge. Derigennem skærpes deres sans for sammenhængen i uddannelsen, ligesom de også opbygger deres studiekompetence.

2. Faglige mål og fagligt indhold

De *faglige mål* angiver de kompetencer, eleverne/kursisterne skal tilegne sig gennem undervisningen. Disse kompetencer er de sigt punkter, som de følgende led i læreplanen (kernestof, tilrettelæggelse og evaluering) skal rettes ind efter.

De faglige mål på fortsættersprogets C-niveau fastlægger således rammerne for de sproglige og indholdsmæssige discipliner, der skal arbejdes med i undervisningen. Der nævnes receptive færdigheder: lytte til og forstå talt sprog, læse og forstå tysksproget tekstmateriale samt produktive færdigheder: redegøre for, samtale om, udtrykke sig skriftligt om tysksproget tekstmateriale.

Desuden viser målbeskrivelsen de taksonomiske niveauer, som undervisningen skal bevæge sig på: forstå, udtrykke sig, redegøre, reflektere, anvende viden etc.

Kernestoffet (2.2) omfatter det centralt fastsatte faglige indhold, som er uomgængeligt, når eleverne/kursisterne skal opnå disse kompetencer. På denne måde er kernestoffet et nødvendigt - men ikke tilstrækkeligt - middel til at opnå de faglige mål. Der skal mere til, bl.a. et supplerende stof og - der hvor det er muligt - et samspil med andre fag. Under *Supplerende stof* (2.3) anvises ideer til fagligt indhold og samspil med andre fag, som kan bidrage til opfyldelse af de faglige mål.

2.1 Faglige mål

De faglige mål er i læreplanen angivet enkeltvis, men det forudsættes, at der i undervisningen både arbejdes med de enkelte delmål, og at de indgår i mere helhedsorienterede sammenhænge, således at eleverne/kursisterne opnår forståelse for sammenhængen mellem fagets discipliner og deres forhold til virkeligheden uden for skolen.

2.1.1 Færdigheder

2.1.1.1 Lytteforståelse

Fra folkeskolen er eleverne/kursisterne vant til at arbejde med lytteforståelse, og det er vigtigt, at denne færdighed til stadighed trænes, ikke kun implicit i forbindelse med samtalen i klassen, men også eksplicit gennem øvelser, der træner varierede måder at lytte på.

2.1.1.2 Læseforståelse

Arbejdet med skrevne tysksprogede tekster er i vid udstrækning grundlaget for eleverne/kursisters sproglige arbejde, både det receptive og det produktive. Eleverne/kursisterne er fra folkeskolen vant til at arbejde med tekster, og deres læsefærdighed skal i stigende grad trænes, da der i den gymnasiale undervisning lægges vægt på, at eleverne/kursisterne gennem læsning udvider deres forståelse af kulturen i tysksprogede lande.

Læreplanen stiller derfor også krav om læsning af forskellige typer af tekster. Der stilles ikke specifikke krav om repræsentation af alle litterære genrer.

Derimod kræves, at der på fortsættersprogets C-niveau læses nyere tekster, dvs. tekster fra efter 1945 (herunder tekster fra de sidste 10 år).

Eleverne/kursisterne arbejder i undervisningen ikke blot med skrevne tekster, men tekstmateriale i bred forstand. Heri indgår tillige video-, dvd- og lyd-baseret materiale, cd'er samt billedmateriale (jf. det udvidede tekstbegreb under 2.2).

2.1.1.3 Talefærdighed

Man kan i forhold til den mundtlige talefærdighed overordnet skelne mellem to typer af færdigheder: den *monologiske* (referat, redegørelse, mv.), og den *dialogiske* (samtale med en eller flere samtalepartnere).

Den *dialogiske* talefærdighed kræver i langt højere grad end den monologiske, at eleverne/kursisterne er i stand til at lytte til og forstå samtalepartnerens fremstilling, samt at de kan reagere spontant og adækvat på denne fremstilling, tage del i diskussioner og argumentere for deres synspunkter.

Disse færdigheder er helt centrale såvel i kommunikation med tysktalende som ved den mundtlige eksamen, og det er vigtigt, at eleverne/kursisterne gennem hele forløbet arbejder med de to genrer af talefærdighed.

2.1.1.4 Skrivefærdighed

At formulere sig skriftligt på et fremmedsprog fungerer både som mål og middel. På fortsættersprogets C-niveau er målet at sætte eleverne/kursisterne i stand til at skrive korte tekster på tysk i relation til de læste tekster og emner. Skrivningen som middel har stor betydning for sprogindlæringen: Skrivning udvikler den sproglige bevidsthed, og dette fremmer læsefærdigheden, tekstforståelsen og formidlingsevnen. Desuden fremmer den sproglige bevidsthed også den mundtlige udtryksfærdighed (jf. afsnittet om skrivefærdighed under 3.2.4).

2.1.2 Kompetencer

Disse færdigheder fører tilsammen til, at eleven/kursisten opnår tysk faglige kompetencer. For at vise disse færdigheder og dermed den opnåede kompetence skal eleven/kursisten kunne redegøre for et sagsforhold, analysere og perspektivere tekster samt diskutere de fremlagte synspunkter.

2.1.2.1 Tekst- og kulturforståelse

Færdigheden i at redegøre for en tekst/et emne eller et sagsindhold er en grundlæggende færdighed i tysk faget. En redegørelse fremdrager væsentlige forhold på et resumerende/refererende niveau. En redegørelse er desuden karakteriseret ved, at den hæver sig op over det resumerende/refererende niveau og beskriver/forklarer de forhold, som er væsentlige i indholdet. En redegørelse for gennemgåede tekster og emner skal på fortsættersprogets C-niveau foregå på et enkelt tysk, der dog formår at præsentere overordnede linier og temaer i tekster og emner. Ved redegørelsen forudsættes desuden, at eleverne/kursisterne kan anvende centrale gloser og simple grammatiske konstruktioner. Der kræves endvidere, at eleverne/kursisterne skal kunne perspektivere til andre tekster eller emner. Hertil er det nødvendigt, at man kan påvise ligheder og forskelle mellem enkelte tekster, grupper af tekster o. lign.

Eksamen foregår på basis af ikke-gennemgåede tekster. Det er derfor vigtigt, at man i forbindelse med tekstlæsning og gennemgang træner forskellige kompetencer med eleverne/kursisterne: præsentationskompetencen, hvor eleven/kursisten har forberedt en fremlæggelse af teksten med inddragelse af relevante struktur-, redegørelses- og holdningsmarkører, og samtalekompetencen, der base-res på spontan samtale, hvori indgår brug af ofte forekommende faste vendinger og udtryk, der tilkendegiver den talendes holdninger, ønske om at tage eller afgive ordet, enighed og uenighed i samtalepartnerens synspunkter osv.

Eleverne/kursisterne skal trænes i at redegøre på tysk for deres forståelse af litterære tekster og andre kunstneriske udtryksformer. Derudover skal de øves i at reflektere over deres forståelse af de kunstneriske værker, og det indebærer, at eleverne/kursisterne opnår færdighed i at sætte den opnåede forståelse i forhold til andre kulturer og deres egen livssituation.

Kulturforståelse

Tekstforståelse i videste forstand sigter på, at eleverne/kursisterne skal kunne forstå forhold i tysksprogede lande i et aktuelt og historisk perspektiv. Målet er, at eleverne/kursisterne derudover skal kunne hæve sig over det læste/hørte og på baggrund af en faglig indsigt og viden kunne kommentere det og sætte det ind i en større sammenhæng.

Det er et yderligere mål, at eleverne/kursisterne kan anvende den viden, de har tilegnet sig om aktuelle kultur- og samfundsforhold i Tyskland og øvrige tysksprogede lande, i mundtlig og skriftlig kommunikation..

Af læreplanen fremgår det, at eleverne/kursisterne på tysk skal kunne give udtryk for indsigt i udvalgte, aktuelle forhold i Tyskland, samt i kulturelle, herunder udvalgte samfundsmæssige og historiske forhold i tysksprogede lande. Hovedvægten lægges på samtiden og på de perioder, der af de fleste opleves som umiddelbare forløbere for deres egen tid. Der skal inddrages tekstmateriale om forhold i tysksprogede lande uden for Tyskland. Udvælgelsen af tekstmaterialet bør tilgodese, at der inddrages tekstmateriale, der er egnet til at belyse vigtige kulturforhold i tysksprogede lande i et samtidshistorisk perspektiv, og som afspejler vigtige udvalgte sider af tysktalende landes kulturer.

2.2 Kernestof

For at leve op til de faglige mål om sproglige færdigheder og kompetencer mundtligt og skriftligt inddrages grammatisk materiale og sprogtræningsmateriale som fx talesprogsgrammatik o. lign. En del af kernestoffet er arbejdet med sprogets form. Herunder falder grundlæggende ordforråd og grammatik og sprogtilegnelse.

Grundlæggende ordforråd dækker dels dagligsprogets mest almindelige gloser og dels det ordforråd, der er nødvendigt for at kunne tale og skrive om teksterne/emnerne.

Med grundlæggende grammatik forstås:

- Elementær sætningsanalyse
- Kongruens mellem subjekt og verballed
- Verbets tider, især præsens og perfektum
- Hjælpe- og modalverber
- Bestemt og ubestemt artikel
- Personlige, possessive og relative pronomener
- Præpositioner, herunder de dobbeltstyrende
- Ordstilling i hoved- og ledsætninger

Arbejdet med grammatikken skal hele tiden tænkes ind i en anvendelsesorienteret og kommunikativ sammenhæng. Den anvendelsesorienterede tilgang til fagets sproglige dimension lægger vægten på brugen af sproget og inddrager sprogets opbygning som et middel til at fremme kommunikative og formidlende kompetencer og ikke som et mål i sig selv. Derfor er det vigtigt, at eleverne/kursisterne bliver opmærksomme på sammenhængen mellem form og funktion.

Gennem hele forløbet er det endelig vigtigt, at eleverne/kursisterne træner udtale og intonation. Udtaletræning indgår naturligt i flere af fagets discipliner, først og fremmest i oplæsning og samtale, men også i øvelser, der sigter på indlæring af grammatik. Det er en god idé at lade udtaleøvelserne tage afsæt i både lærerens udtale og i autentisk tysk. I forbindelse med oplæsning er det vigtigt, at eleverne/kursisterne ikke blot øves i korrekt udtale af enkelte ord, men at de også trænes i at gennemskue de tyske sætningskonstruktioner og at vise forståelse heraf ved hjælp af sætningsintonationen.

For at opnå de mål, der er beskrevet i afsnit 2.1 Faglige mål, om viden om det tysksprogede område skal eleverne/kursisterne beskæftige sig med et udvalg af tysksproget materiale om bl.a. udvalgte kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i Tyskland efter 1945, herunder de seneste 10 år. Der anvendes det udvidede tekstbegreb, hvilket inkluderer traditionelle trykte tekster (bøger, aviser, tidsskrifter m.m.) og elektronisk baseret materiale, herunder både tekst (f. eks i form af websider), og audio/visuelt materiale (f.eks film/streams/radio og podcast/vodcast). Internettet bugner af relevant tysksproget materiale både i skrift og tale. Det er væsentligt at træne eleverne/kursisterne i arbejde med elektronisk tekst dels for at aktualisere undervisningen f. eks i form af dagsfriske ny-

hedsklip, dels for at lære dem at håndtere arbejdet med elektronisk baseret materiale hensigtsmæssigt.

Ved tysksproget tekst forstås originale tysksprogede tekster, dvs. tekster, der oprindeligt er skrevet på tysk. Det betyder således bl.a., at disse ikke må være oversat til tysk fra et andet sprog.

Oplevelse og forståelse af tysksproget litteratur og andre kunstneriske udtryksformer får eleverne/kursisterne i emnelæsningen bl.a. ved læsning af et bredt udvalg af nyere litterære tekster, film, billeder, collager o. lign. (Se punkt 3.2.5 Emneorganisering og tekstvalg). Det er vigtigt, at der tilrettelægges en progression i sværhedsgrad, således at eleverne/kursisterne i stigende grad vil kunne beskæftige sig med også sprogligt og indholdsmæssigt mere krævende tekstmateriale forfattet på tysk.

2.3 Supplerende stof

Ud over kernestoffet skal der inddrages supplerende stof, som kan vælges frit, når blot det er med til at opfylde de faglige mål. Det supplerende stof uddyber og perspektiverer kernestoffets litterære og kulturelle aspekter til en bredere forståelse af tysksproget kultur i europæisk sammenhæng.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Alle sproglige delkompetencer, som de beskrives i læreplanen, skal indgå i arbejdet med emnerne på en sådan måde, at de støtter den skriftlige og den mundtlige kommunikation.

Undervisningen skal give eleverne/kursisterne mulighed for at erhverve sig den viden om sprog, der er nødvendig for at udvikle såvel mundtlige som skriftlige kommunikative kompetencer.

Lytte-, læse- og kommunikationsstrategier skal give eleverne/kursisterne redskaber til at kunne igangsætte og opretholde kommunikation, og eleverne/kursisterne skal trænes i forskellige sproglæningsstrategier, herunder i forskellige mundtlige og skriftlige udtryksformer.

Når tysk som valgfag indgår i en hf-uddannelse, skal man være opmærksom på hf-uddannelsens særlige profil. Det kan derfor anbefales, at læreren i forbindelse med såvel den sproglige som indholdsmæssige side af faget til stadighed tydeliggør det anvendelsesorienterede formål med undervisningen.

Kombinerede færdigheder

Alle færdighederne skal selvfølgelig trænes i undervisningen. Men bag teorien om kombinerede færdigheder ligger en opfattelse af, at det giver en større effekt at integrere færdighederne end at arbejde med dem hver for sig, specielt når de receptive bringes i tæt berøring med de produktive. En sådan tilrettelæggelse af undervisningen hviler på den antagelse, at sprogtilegnelse bedst foregår inden for rammerne af en kommunikativ opgavetilgang.

3.1.1 Kommunikativ kompetence

Det grundlæggende sprogsyn i læreplanerne for tysk, er kommunikativt. Eleverne/kursisterne skal først og fremmest kunne klare forskellige kommunikationssituationer – de skal kunne lytte, forstå, tale, skrive og læse på tysk (på forskellige beherskelsesniveauer). Men de skal opnå de tilhørende kommunikative kompetencer gennem viden og bevidsthed om sprogets opbygning. Og resultatet skal være, at eleverne/kursisterne på fortsættersprogets C-niveau kan anvende

- et enkelt og sammenhængende sprog,
- et enkelt ordforråd og ofte forekommende faste vendinger og udtryk
- grundlæggende morfologi og syntaks.

De kommunikative kompetencer falder således i to hovedområder: en lingvistisk kompetence og en sociolingvistisk eller pragmatisk kompetence.

Den lingvistiske kompetence omfatter ordforråd, fonologi, morfologi og syntaks.

Det er vigtigt, at man stimulerer eleverne/kursisternes kommunikative behov som central drivkraft bag sprogindlæringen. Tager man det ene grammatiske fænomen op efter det andet i en rækkefølge, der intet har med kontekst eller kommunikationssituation at gøre, risikerer grammatik let at blive et mål i sig selv, uden at det lykkes at skabe grammatisk bevidsthed som et middel til, at eleverne/kursisterne bliver i stand til at forvalte deres egen indlæring.

3.1.2 Progression

Ved eleverne/kursisternes overgang fra folkeskolen til en gymnasial ungdomsuddannelse er det vigtigt for læreren at vide, hvilke fagelementer der lægges størst vægt på i folkeskolen. På Internet-adressen www.klaremaal.uvm.dk kan man orientere sig om, hvilke fælles mål der gælder for folkeskolens tyskundervisning fra 7. til 10. klassetrin. ”Folkeskolens centrale kundskabs- og færdighedsområder er:

- Kommunikative færdigheder
- Sprog og sprogbrug
- Sprogtilegnelse
- Kultur- og samfundsforhold”

Videre hedder det, at tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen skal give eleverne/kursisterne mulighed for at

- anvende tysk som kommunikationsmiddel
- anvende sprogets opbygning og virkemidler til at gøre kommunikationen hensigtsmæssig
- anvende deres forståelse af, hvordan de bedst tilegner sig tysk og fortsat udvikler deres sprog
- forholde sig til væsentlige sider af kultur- og samfundsforhold i tysksprogede lande.

Om det skriftlige siges allerede fra 7. klassetrin, at der skal undervises via processkrivning. Fra 9. klasse skal eleverne/kursisterne kunne anvende ordbøger og grammatiske oversigter hensigtsmæssigt og desuden kunne anvende viden om sprogets opbygning, især ordstilling og verbernes former. Først fra 10. klasse nævnes viden om kasus, og det pointeres, at de centrale grammatiske områder skal præsenteres i ”varierede, kommunikative sammenhænge” samt at ”isolerede grammatiske øvelser prioriteres lavt, men kan være nødvendige til at automatisere indlæringen af visse regler, som er underordnet den funktionelle brug af sproget.” I øvrigt indgår brug af it i stort set alle discipliner i folkeskolens tyskundervisning.

Når eleverne/kursisterne kommer til en ungdomsuddannelse, er det vigtigt, at de høster anerkendelse for de kompetencer, de har med fra folkeskolen, samtidig med at man gør dem opmærksom på de nye og højere krav, som stilles i gymnasiet.

Da eleverne/kursisterne erfaringsmæssigt befinder sig på meget forskellige niveauer i tysk efter folkeskolen, foretages en screening af eleverne/kursisternes kundskaber, således at læreren i ungdomsuddannelsen sættes i stand til at differentiere undervisningen efter den enkelte elevs forudsætninger.

Som et led i den fortsatte progression tilrådes det, at læreren sørger for, at der bliver en indledende orienteringsfase, som skal sikre, at eleverne/kursisterne så vidt muligt får en fælles referenceramme både med hensyn til de tysksprogede lande og med hensyn til de sproglige kundskaber.

3.1.3 Variation

Bekendtgørelsens krav om variation skyldes flere forskellige ting. For at undervisningen kan give bedst muligt udbytte, må metoderne tilpasses det stof, der behandles. Det gælder både de rent sproglige emner, som tages op, og de tekster og andet materiale, der arbejdes med. Man må også tænke på eleverne/kursisternes forudsætninger, generelt og individuelt. Eleverne/kursisternes alder og modenhed spiller en rolle, men også andre forhold, som f. eks auditiv eller visuel begavelse, kreativitet osv.

Hos nogle elever vil alene afvekslingen i metoder være en hensigtsmæssig hjælp til den nødvendige koncentration. Ved tilrettelæggelsen af undervisningen må læreren på alle niveauer være opmærksom på, at nogle arbejdsformer og teksttyper kan vise sig at appellere mere til det ene køn end til det andet. Læreren må derfor tilstræbe, at der gennem passende variation opnås en balance, der giver lige muligheder for de to køn.

3.2 Arbejdsformer

Ikke alle elever tilegner sig færdigheder på samme måde. Derfor er det vigtigt, at man i tilrettelæggelsen af undervisningen sørger for en høj grad af variation i opgavetyper, således at eleverne/kursisterne i arbejdet med en tekst eller i en kommunikativ øvelse træner flere færdigheder efter hinanden. Eleverne/kursisterne skal trænes i forskellige sproglæringsstrategier og herunder i forskellige mundtlige og skriftlige udtryksformer.

Det er vigtigt, at eleverne/kursisterne udvikler selvtillid i forbindelse med sprogtilegnelsen, således at de bevarer motivationen og glæden ved at lære sprog. Derfor er det også vigtigt, at læreren hjælper eleverne/kursisterne med at finde strategier, der kan kompensere for manglende sproglig kunnen. Disse strategier tjener ikke kun til midlertidig afhjælpning af sproglige mangler, men kan – rigtigt anvendt – være medvirkende til, at udvikle eleven/kursistens sprog hen imod det mere flydende.

Det følgende afsnit rummer forslag til, hvordan man kan tilrettelægge arbejdet med de fem færdigheder: lytte-, læse-, tale- (redegørelse og dialog) og skrivefærdighed.

Som nævnt er det vigtigt, at det praktiske arbejde udmønter sig i en integration af de forskellige indsatsfelter. Eleverne/kursisterne skal opleve sproget som et kommunikationsmiddel, der giver dem adgang til en alsidig viden om andre kulturer.

3.2.1 Lytteforståelse

Lytteforståelsen har flere aspekter og kan med fordel trænes på forskellige måder. Når man træner lytteforståelse, er det hensigtsmæssigt, at eleverne/kursisterne bliver opmærksomme på, hvilke strategier de med fordel kan anvende, således at de lytter globalt, er opmærksomme på tekstgenren, lytter efter kendte ord og internationale ord, samt efter proprier og talord.

3.2.2 Læsefærdighed

Valget af læsestrategier er bestemt af, hvorfor man har valgt at arbejde med den givne tekst.

Det er vigtigt, allerede inden læsningen påbegyndes, at det står klart for eleverne/kursisterne, om teksten skal bruges som kilde til oplysninger om politiske eller samfundsmæssige forhold, om den skal læses for sin litterære værdi skyld eller om den måske kan opfylde begge formål.

Der findes forskellige læsestrategier, som hver har sit formål: skimming, scanning, global- og intensiv læsning (læsestrategisk kompetence).

Ved skimming forstås en hurtig læsning for på basis af en teksts hovedideer at danne sig et overblik over, hvad den handler om.

Ved scanning forstås det forhold, at man læser hurtigt for at finde specifikke informationer: f. eks ord, tal og symboler.

Ekstensiv læsning er en læsestrategi, hvor man læser med henblik på at forstå hovedindholdet i en tekst og sammenligne det med egen baggrundsviden. Ved hjælp heraf kan man f. eks følge handlingsgangen i en længere tekst.

Intensiv læsning er en læsning, hvor man læser omhyggeligt globalt for at få fat i en teksts hovedindhold med henblik på at sammenligne med egne forestillinger og egen baggrundsviden. I denne læseform forbindes analyse og fortolkning med en præcis forståelse af alle sproglige enkeltheder. Når eleverne/kursisterne læser en tekst intensivt, kan det være hensigtsmæssigt, at de arbejder i grupper, og at læreren lytter til gruppernes overvejelse mht. forståelse af teksten.

3.2.3 Talefærdighed

I forbindelse med træning af mundtlig kommunikation arbejdes der med:

Samtale, hvor eleverne/kursisterne erhverver sig viden om og forståelse af samtaleens grundlæggende struktur og enkle teknikker til at indlede samtalen, beholde ordet, give ordet videre, skifte emne, give feedback, konkludere samt afslutte.

Præsentation af forberedt emne trænes ved hjælp af retoriske teknikker og bevidsthed om fremstillingens enkeltelementer: indledning, kerne, argumentation, diskussion og konklusion.

I samtalefærdighed ligger fokus på interaktionen mellem de samtalende, og samtalen er delvis uforudsigelig. Samtalefærdigheden er således både produktiv og receptiv.

Man skelner i de mundtlige kommunikationsstrategier mellem *samtalestrategier* og *kompensationsstrategier*.

Samtalestrategierne rummer f. eks vendinger, der udtrykker den talendes synspunkter og holdninger, og vendinger, der strukturerer den talendes fremlæggelse.

Kompensationsstrategierne giver eleverne/kursisterne nogle redskaber til at klare sig sprogligt, når de støder på vanskeligheder i forbindelse med kommunikationen. Det er vigtigt, at læreren i forbindelse med samtaletræningen tidligt giver eleverne/kursisterne nogle praktiske anvisninger på, hvordan de kan klare sig, når de støder på vanskeligheder med hensyn til formuleringer, eller når de mangler gloser.

Samtalefærdighed kræver, at eleverne/kursisterne i lige høj grad får opøvet evnen til at udtrykke sig således, at andre kan opfatte, hvad de siger, evnen til at opfatte, hvad samtalepartneren siger, og evnen til at reagere herpå. Derfor er det vigtigt, at så stor en del af undervisningen som muligt fra starten foregår på tysk.

Det er vigtigt, at eleverne/kursisterne introduceres til og arbejder med præsentationskompetencen. Især er det vigtigt, at de bliver opmærksomme på forholdet mellem talt og skrevet sprog, og at de træner en fri mundtlig fremlæggelse på basis af f.eks. overskrifter og stikord. For at vænne eleverne/kursisterne til at have ordet i længere tid ad gangen og træne dem i at bruge alle tænkelige hjælpemidler, når de skal formidle et mundtligt budskab, er det vigtigt allerede på et tidligt tidspunkt at vænne eleverne/kursisterne til at holde små oplæg for hinanden.

Ordforråd

Arbejdet med ordforrådet vil her være koncentreret om det ordforråd, der knytter sig til den tematik eller det emne, eleverne/kursisterne arbejder med, men også om de forskellige forbindere, eleverne/kursisterne skal bruge for at få sammenhæng i deres fremstilling, f. eks overgangs- og årsagsmarkører. Der kan laves ordlister/mindmaps både til det overordnede emne og de enkelte tekster.

Ligeledes kan eleverne/kursisterne trænes i at sammenstille beslægtede ord f. eks på grundlag af afledning, sammensætning, synonymi og antonymi etc.

Udtale og intonation

Når eleverne/kursisterne skal arbejde med udtale og intonation, er det vigtigt, at opgaverne er så varierede som muligt. Ved oplæsning af en dramatisk tekst, vil det være naturligt at lade eleverne/kursisterne læse de forskellige roller i en dialog. Ved oplæsning af prosatekster kan man med fordel variere oplæsning ved f. eks at lade halvdelen af klassen læse på skift, og ved at lade eleverne/kursisterne træne udtale som pararbejde, hvor den ene elev læser en sætning fra en kendt tekst, og den anden gentager sætningen uden at se i teksten. Derved øges eleverne/kursisternes forståelse for, at omhyggelig udtale og stemmeføring er nødvendig.

3.2.4 Skrivefærdighed

Nyere forskning påpeger, at der er et uudnyttet læringspotentiale i at inddrage skrivning mere systematisk i fagene, og det er således væsentligt, at man indtænker skriftlighed som middel til at lære faget.

Der skal her skelnes mellem to former for skrivning. Den ene er *tænkeskrivningen*, der tjener til at støtte tekstforståelse og udvikle tanker og ideer. Den er derfor også egnet som igangsætter af den anden type skrivning, *formidlingskrivningen*, som skal rettes til en modtager, hvad enten det drejer sig om gruppen, klassen, læreren eller en større offentlighed.

Det er vigtigt, at eleverne/kursisterne er klare over faren ved at forsøge at oversætte sætninger, de først har formuleret på dansk. Det vil ofte bringe dem ud i alt for komplicerede konstruktioner, som de ikke magter. Derfor er det en mere hensigtsmæssig skrivestrategi, at eleven/kursisten spørger sig selv: Hvordan kan jeg – med de sproglige midler, jeg behersker – udtrykke det, jeg gerne vil sige? Der skal arbejdes med både bundne og fri opgaver, og her er det især vigtigt, at der også arbejdes med de friere opgaver, som netop udvikler eleverne/kursisternes eget sprog og understøtter den mundtlige sprogfærdighed i højere grad end de bundne opgaver. De friere opgaver er fx resumeer, referater, beskrivelser, analyser, logbøger, som skrives regelmæssigt.

Læreren skal hjælpe eleverne/kursisterne i skriveprocessen, og hjælpen omfatter både form og indhold. Det anbefales, at der arbejdes med strukturering af opgaver f. eks ved hjælp af mindmap og også med arbejdets tilrettelæggelse, hensigtsmæssige fremgangsmåder, fx hurtigskrivning, frem for at slå gloser op løbende.

De skriftlige opgaver bør så vidt muligt have relation til de tekster og emner, som behandles i undervisningen, da det er vigtigt for indlæringen, at opgaverne har relevans for det samlede forløb, hvilket altid er tilfældet, når de handler om de aktuelle tekster og emner.

Rettestrategier

Der er mange forskellige rettestrategier. Fælles for gode rettestrategier er, at feedback afpasses efter, hvor i forløbet man befinder sig, efter den enkelte elevs stærke og svage sider og efter, hvad lærerens hensigt med den enkelte skriveopgave er. En selektiv rettestrategi – f. eks minimal marking - virker ofte mere motiverende på eleven/kursisten end en strategi, der har som mål at påpege alle en opgaves fejl og mangler.

Feedback kan både handle om det produkt, eleven/kursisten afleverer, og den proces, der har ført frem til produktet. Ofte vil en kombination af mundtlig og skriftlig feedback være hensigtsmæssig. I skriftlige og mundtlige kommentarer til opgaven kan læreren gøre meget for at fremme en konstruktiv holdning hos eleven/kursisten. Det er vigtigt at fokusere på både positive og negative sider ved produktet. I stedet for at afsige en dom over eleven/kursistens opgave kan læreren komme med for-

slag til, hvad der kunne tilføjes og ændres. Det er ligeledes vigtigt, at eleverne/kursisterne selv er med til at definere deres fokusområder, og at der arbejdes med få fokuspunkter ad gangen.

3.2.5 Emneorganisering og tekstvalg

De forskellige tekster indgår i grupper af tekster, som ifølge læreplanerne hovedsagelig skal organiseres i emner. At arbejdet *hovedsagelig* skal organiseres i 3-5 forskellige emner, indebærer, at man kan arbejde med materiale og indgå i projekt(er), der ikke nødvendigvis skal kunne integreres i de emner, hvis antal er fastsat i læreplanen.

Der kan f. eks. være tale om politiske og kulturelle begivenheder, som man ønsker at behandle i undervisningen uden nødvendigvis at bygge et emne op omkring dem eller integrere dem i et emne.

Der kan indgå forskellige antal tekster i forskellige emner.

Det vil være en fordel, at emnet nogle emner indeholder både sagprosa-tekster og litterære tekster. Dette giver variation i undervisningen og giver større mulighed for forskellige arbejdsformer.

3.2.6 Tekstforståelse

Undervisningen i tekstforståelse skal sætte eleverne/kursisterne i stand til at analysere og fortolke litterære tekster og andre kunstneriske udtryk.

Det er læreren, der skal sikre, at der i opgaverne og arbejdsformerne er indbygget en progression. Undervisningen skal fremme eleven/kursistens sproglige kreativitet og evne til at tænke utraditionelt.

Der kræves gode og adækvate læsestrategier til at læse og forstå tekster. Valget af læsestrategier er bestemt af, hvorfor man har valgt at arbejde med den givne tekst.

Nogle gange skal tekster læses med henblik på en global forståelse, dvs. at læsningen foregår med henblik på at forstå hovedideerne og makrostrukturen i teksten, andre gange skal eleverne/kursisterne udvikle en fuld og detaljeret forståelse af læsestoffet og andre gange igen skal eleverne/kursisterne fokusere særligt på specielle nedslagspunkter i teksten.

Eleverne/kursisterne skal

- kende den sproglige kode (den lingvistiske kompetence)
- have overblik over tekstens organisering (tekstlingvistisk kompetence)
- have en forståelse af den kommunikative situation, forholdet mellem forfatter og læser samt forfatterens holdninger og hensigter, tekstens genre (den pragmatiske kompetence)

Disse kompetencer skal eleverne/kursisterne desuden få til at virke sammen i forståelsen af teksten.

3.3 IT og medier

IT anvendes som et didaktisk og pædagogisk læringsredskab, der anvendes som et aktivt og medspillende element i undervisningen, og som anvendes løbende som et naturligt og integreret redskab.

Integration af IT og medier i undervisningen bidrager til variation, aktualitet og færdighedstræning i undervisningen. Samtidig muliggør anvendelsen af IT og medier i undervisningen, at læringsprocessen hos den enkelte elev rykkes i centrum, ligesom den fremmer mulighederne for undervisningsdifferentiering.

Anvendelsen af IT i undervisningen understøtter elevcentrerede og projektorienterede arbejdsformer, og der er fokus på elevaktiverende undervisning med det formål at fremme eleverne/kursisternes læringsproces og læringsresultat.

IT anvendes til at udvikle de fire færdigheder, dvs. *læse, lytte, tale og skrive*.

3.3.1 Læse- og lyttefærdighed

Et bredt udbud af medier, både tekstbaserede og ikke-tekstbaserede, anvendes i undervisningen for at sikre, at eleverne/kursisterne oplever sproget i autentiske sammenhænge. Desuden ses anvendelsen af medier som en kilde til nyt fagligt indhold, hvorigennem eleverne/kursisterne formidles et aktuelt og opdateret tysklandsbillede.

Udbuddet af medier skal desuden anvendes til sprogligt at arbejde med eleverne/kursisters læse- og lyttefærdigheder. Eleverne/kursisterne skal undervises i læse- og lyttestrategier med det overordnede formål at styrke deres receptive kompetencer, så de bliver bedre i stand til at læse tekster og forstå talt tysk.

Som supplement til tekstbaserede medier kan blandt andet filmklip, kortfilm, musikvideoer, reklamer og nyhedsindslag med fordel inddrages.

IT og medier er desuden centrale i forbindelse med informationssøgning. Eleverne/kursisterne kan i forbindelse med tekstarbejdet lære at søge yderligere og aktuel information på internettet.

Det bør gøres klart for eleverne/kursisterne, at det ved alt arbejde med stof fra nettet er vigtigt at angive kilde. Samtidig er det vigtigt at træne eleverne/kursisterne i at vurdere tekster med hensyn til lødighed og anvendelighed.

3.3.2 Mundtlig sprogfærdighed

Elektronisk kommunikation anvendes til at udvikle eleverne/kursisters mundtlige sprogfærdighed med det formål at styrke udtale og fluency.

Elektronisk kommunikation kan faciliteres ved deltagelse i diskussionsfora eller i forbindelse med internationalt samarbejde, hvor eleverne/kursisterne er i elektronisk kontakt med jævnaldrende fra andre lande og eksempelvis kommunikerer via chat eller Skype. Herved opleves sproget i en autentisk situation og gøres anvendelsesorienteret.

Elevproducerede podcasts og videofilm anvendes ligeledes til at udvikle eleverne/kursisters mundtlighed, som dog også træner skriftlig sprogfærdighed, herunder grammatisk viden og kunnen. Podcasts produceres eksempelvis i programmet *Audacity*, men kan med fordel også produceres på mobiltelefoner, som blandt andet også er velegnede til at optage kortere filmsekvenser.

3.3.3 Skriftlig sprogfærdighed

Det kan anbefales at bruge processkrivning ved udarbejdelse af skriftlige opgaver, ligesom det anbefales at gøre brug af elektronisk opgaveaflevering og elektronisk retning. Opgaverne afleveres typisk i flere omgange. I forbindelse med retning af skriftligt arbejde kan læreren gøre brug af et elektronisk retteprogram eller anvende kommentarfunktionen i *Word*. Eleverne/kursisterne kan samle og gemme deres materialer i elektroniske mapper. De kan dermed bedre få overblik over deres udvikling og kan således selv være med til at definere (del)mål ud fra egne behov og læringsstil. Tekstresuméer, mindmaps, PowerPoints, opsamlende refleksioner indgår ligeledes i arbejdet med skriftlighed i faget og kan ligeledes med fordel gemmes i elektroniske mapper for den enkelte elev eller de enkelte hold.

Det anbefales også at gøre brug af nye skriftlige genrer, der understøtter kollaborativ læring, eksempelvis wiki-skrivning, blogs og skriveprogrammet google.docs.

I forbindelse med eleverne/kursisters skriftlige arbejde er det vigtigt at diskutere kilder og emner som snyd og selvstændighed i forbindelse med brug af IT og medier.

På internettet findes adskillige oversættelsesprogrammer. Disse bør introduceres for eleverne/kursisterne, således at de får en forståelse af programmernes muligheder i almindelighed og af deres begrænsninger i særdeleshed. Det skal naturligvis i arbejdet hermed understreges, at oversættelsesprogrammer IKKE er et tilladt hjælpemiddel.

3.3.4 Færdighedstræning

Som supplement til træningen af den mundtlige og skriftlige sprogfærdighed anvendes relevante elektroniske glose- og grammatikøvelser.

Resultaterne af indledende screeninger eller test skal følges op af midler til at forbedre den enkelte elevs problemområder. I starten vil det oftest dreje sig om manglende grammatiske færdigheder, hvor læreren parallelt med eller i forlængelse af forløbet i Almen Sprogforståelse kan introducere velegnede IT-programmer.

Det er en god idé, at læreren selv udvikler sproglige øvelser, som er integreret i det aktuelle tekstarbejde, således at de to områder understøtter hinanden, og relevansen af de sproglige øvelser bliver tydeligere og det fra tekstarbejdet kendte ordforråd fæstnes. Både glosser og grammatik læres bedst i en relevant sammenhæng. Sådanne tekstrelaterede elektroniske sprogøvelser kan tilpasses forskellige niveauer.

3.4 Samspil med andre fag

Tysk fortsættersprog C indgår i samspil med andre fag, hvor det er muligt

3.4.1 Tysk i forbindelse med eksamensprojektet

Eksamensprojektet (jf. hf-enkeltfagsbekendtgørelsen) omfatter flere fag. Sproget i synopsen og den mundtlige prøve er dansk, men i tilfælde af at der arbejdes med fremmedsprogede tekster, citeres disse på originalsproget.

Når tysk indgår i eksamensprojektet, skal en passende del af det materiale, der anvendes i behandlingen af problemstillingen, være tysksproget, og den type tekstarbejde, der hører faget til, skal tilgodeses. At der også kan optræde oversatte tekster i eleven/kursistens samlede materialevalg, er helt naturligt.

Bedømmelsen af eksamensprojektet sker på grundlag af en helhedsvurdering af den mundtlige præstation i forhold til de faglige mål i de fag, der indgår i projektet.

I bedømmelsen inddrages det, hvorvidt eksaminanden formår at inddrage flere fags faglighed i behandlingen af problemstillingen. Desuden lægges der vægt på, at de faglige mål i de indgående fag er opfyldt. Med henblik på vurdering af eksaminandens mundtlige præstation i forhold til de relevante tyskfaglige mål vil det indgå, i hvilket omfang eksaminanden bringer de relevante faglige mål i spil i forhold til det materiale, der inddrages. Fokus i behandlingen af tekstmaterialet indstilles efter det overordnede emne/tema.

Det forventes, at eleven/kursisten i synopsen redegør for de metoder, der er anvendt i arbejdet med emnet, og i forbindelse med tysk kan metoden, jf. ovenfor, typisk være tekstanalyse med henblik på dokumentation af tekstforståelse og refleksion herover og analyse af typiske samfundstræk i tysktalende lande.

4. Evaluering

De faglige mål er grundlaget for den løbende evaluering af eleverne/kursisternes mundtlige og skriftlige standpunkt.

4.1 Løbende evaluering

Karakteristisk for den interne evaluering er, at

- den foregår løbende, dvs. på passende tidspunkter i undervisningen, f.eks. som afslutning på et forløb,

- den er rettet til elever og lærer og har som formål både at justere undervisningen og at give eleverne/kursisterne anvisning på, hvordan de kan arbejde mere hensigtsmæssigt for at opnå en bedre læring.

4.1.1 Evaluering af det skriftlige arbejde

Når man skal evaluere eleverne/kursisternes skriftlige arbejde, er det vigtigt ikke at tage modet fra dem ved at rette alt. Rettelserne må tilpasses den enkelte elevs niveau, og man kan evt. systematisere rettelser og kommentarer på en sådan måde, at man går fra det mere overordnede til det mere underordnede:

Hvordan fungerer teksten kommunikativt?

- vil en tysktalende kunne forstå teksten – eller dele af den – uden besvær?
- overholder teksten den valgte genres krav?

Er der sammenhæng i teksten?

- er der indholdsmæssig sammenhæng (kohærens)?
- er der sproglig sammenhæng (kohæsion)?

Er sætningsstrukturen overvejende i orden?

Behersker eleven/kursisten de sproglige elementer, der sikrer en gnidningsfri modtagelse hos en tysktalende:

- kongruens
- korrekt brug af dürfen/müssen, werden/wollen, werden/bleiben, sein/ihr, tvivlspræpositioner?

Senere i forløbet øges kravene til korrektheden med hensyn til bl.a. kasus, pronominer og ordstilling.

Er ordforrådet tilstrækkeligt, og kan eleven/kursisten anvende ordbog hensigtsmæssigt?

Derefter kan læreren udpege 2 – 3 gennemgående fejltyper, og eleven/kursisten kan vælge i næste skriftlige opgave specielt at fokusere på en af disse.

Derved sikrer man en progression, idet eleven/kursisten er bevidst om, hvilke elementer i den skriftlige produktion, han/hun særligt skal arbejde med.

I arbejdet med såvel den skriftlige som den mundtlige progression er det vigtigt, at læreren, eller læreren og eleverne/kursisterne i fællesskab, opstiller nogle delmål. Derved bliver det klart for eleverne/kursisterne, hvad de arbejder hen imod, og de bliver derved forhåbentlig i stand til bedre at evaluere sig selv.

Et egnet redskab hertil er en portfolio-mappe, hvor eleverne/kursisterne opbevarer deres skriftlige arbejder.

4.1.2 Evaluering af den mundtlige sprogfærdighed

Den mundtlige sprogfærdighed er vanskeligere at evaluere, fordi det talte ord ikke kan fastholdes. Som lærer er man naturligvis trænet i at vurdere også den mundtlige sprogfærdighed, men det kan over for den enkelte elev være svært i detaljer at redegøre for væsentlige sprogfejl, idet den enkelte elevs bidrag til samtalen ofte er få korte sætninger, og disse indgår i en klassesamtale om et emne, som det er pædagogisk uhensigtsmæssigt at afbryde med rettelser og kommentarer.

4.1.3 Prøver og test i forløbet.

De prøver, man som lærer giver eleverne/kursisterne, er et signal til eleverne/kursisterne om, hvordan man vægter de enkelte sider af faget. Hvis man i den daglige undervisning lægger stor vægt på eleverne/kursisternes kommunikative færdigheder, kreativitet og tekstengagement, men udelukken-

de giver dem skriftlige prøver, så vil mange elever skønne, at det åbenbart er vigtigere at kunne skrive korrekt end at udvikle kommunikativ kompetence.

4.2 Prøveformer

4.2.1 Undervisningsbeskrivelser

Undervisningsbeskrivelsens hovedformål er at sikre, at eleverne/kursisterne har den nødvendige information vedr. eksamen og at censor kan forberede sig til at varetage sit hverv som censor. Med henblik herpå udfyldes et skema, hvis hovedformål er at beskrive større undervisningsforløb.

Vigtigst i beskrivelsen er:

- emnets titel
- emnets faglige fokus
- anvendte materialer

Det er vigtigt, at emnets faglige fokus beskrives. Emnets titel og benyttet litteratur kan ikke gøre det ud for en sådan beskrivelse. Beskrivelsen kan være kort, men skal kunne sætte en udenforstående ind i det overordnede indholdsmæssige formål med forløbet.

Undervisningsbeskrivelsen dokumenterer, at undervisningen har været tilrettelagt med det nødvendige antal emner.

Undervisningsbeskrivelsen udarbejdes i overensstemmelse med den af Undervisningsministeriet udsendte skabelon.

4.2.2 Mundtlig prøve

Den mundtlige eksamen bedømmer, i hvilken grad eksaminanden lever op til de faglige mål (læreplanens punkt 2.1).

Det vil være hensigtsmæssigt, at eleverne/kursisterne i løbet af undervisningsforløbet får lejlighed til at arbejde under eksamenslignende forhold, så de har en realistisk fornemmelse af, hvad de kan overkomme inden for de givne tidsmæssige rammer.

Prøven består af to dele, hhv. en præsentationsdel (24-timersdelprøven) og en tekstforståelsesdel. Rækkefølgen er fakultativ.

Eksamen foregår på grundlag af ukendt tekstmateriale.

Det ukendte tekstmateriale i hhv. præsentations- og tekstforståelsesdelen kan ikke stamme fra et værk, hvoraf der er læst uddrag i undervisningen, men det kan f. eks godt være et uddrag af et andet værk af samme forfatter.

Der kan på samme hold ikke fremlægges ukendt tekstmateriale/tekst til præsentationsdelen/24-timersdelprøven og tekstforståelsesdelen fra ét og samme værk.

En normalside svarer til 1300 bogstaver eller 30 verselinjer. Ved udmåling af omfanget af elektronisk mediemateriale (f. eks nyhedsklip) defineres en normalside som tre til seks minutter (afhængig af sværhedsgrad)..

Prøvematerialet til både præsentations- og tekstforståelsesdelen vælges af læreren og sendes til godkendelse hos censor normalt senest 5 hverdage inden prøven.

Eksamensbekendtgørelsen (§ 2, stk. 1) kræver, at ”prøverne skal tilrettelægges med henblik på at dokumentere graden af målopfyldelse i forhold til væsentlige mål og krav”. Det betyder, at de emner, der indgår som grundlag for prøven, tilsammen skal dække de faglige mål og kernestoffet.

Med hensyn til delprøve 1), præsentationsdelen, medfører det, at der ikke nødvendigvis skal findes paralleltekster til samtlige studerede emner, men at man evt. kan udvælge et antal emner, idet det dog skal sikres, at de faglige mål og kernestoffet er dækket.

Et for begrænset antal emner vil således ikke være et tilstrækkeligt grundlag for at kunne afprøve fagets og niveauets faglige mål og kernestof.

Eleverne/kursisterne skal på forhånd vide, hvilke emner der indgår som grundlag for prøven, og det kan med fordel noteres på undervisningsbeskrivelsen, hvilke emner der indgår som del af prøvegrundlaget.

Alle opgaverne til en prøve med mundtlig besvarelse skal fremlægges ved prøvens start. Opgaverne til begge delprøver fordeles ved lodtrækning blandt eksaminanderne. Hver eksaminand skal kunne vælge mellem mindst fire spørgsmål. Det samme ukendte prøvemateriale må højst anvendes ved 3 eksaminationer på samme hold, hvilket gælder prøvematerialet til begge delprøver.

Skolens ledelse eller en repræsentant herfor forestår lodtrækningen af det tekstmateriale, som bruges ved 24-timersdelprøven. Eksaminator behøver altså ikke at være til stede.

Eksaminator samt enten censor eller institutionens leder forestår lodtrækningen af det tekstmateriale, som udleveres umiddelbart inden den korte forberedelsestid.

Alle hjælpemidler bortset fra kommunikation med omverdenen er tilladt i forberedelseslokalet og under eksaminationen. Eleverne/kursisterne instrueres i, hvordan de bedst udnytter hjælpemidler i forberedelseslokalet og under eksaminationen.

Eksaminationstiden varer i alt ca. 30 minutter inkl. votering.

Præsentationsdelen

Præsentationen skal være en mundtlig, struktureret fremlæggelse. Under selve eksaminationen er der ikke tid til at konsultere noter, slå ord eller realia op eller lignende, men eksaminanden kan støtte sig til disposition, stikordsliste, mindmap, elektronisk præsentation eller lignende. Oplæsning herfra kan ikke tælle positivt i bedømmelsen og vil blot mindske den tid, som eksaminanden har til at vise sin kunnen i forhold til bedømmelseskriterierne. Eksaminanden kan kort citere fra nogle medbragte værker for at underbygge væsentlige pointer i sin perspektivering til det studerede emne.

Præsentationen varer normalt højst 10 minutter, og herunder skal eksaminanden inddrage det studerede emne, som tekstmaterialet har tilknytning til. Derefter følger en samtale mellem eksaminand og eksaminator, hvor eksaminandens forståelse af det fremlagte tekstmateriale og dets relation til det studerede emne uddybes. Det er vigtigt, at eksaminandens viden om det studerede emne og relevante elementer herfra demonstreres tydeligt i denne samtale, jf. 4.3 Bedømmelseskriterier:

”(...) Der lægges vægt på, at eksaminanden på tysk kan præsentere og perspektivere det ukendte tekstmateriale og kan inddrage relevante elementer af tysk kultur, litteratur og samfund fra det studerede emne (...).”

Desuden skal denne del af prøven også vise eksaminandens spontane kommunikative kompetence.

Præsentationsdelens tekstmateriale

På fortsættersprogets C-niveau skal det ukendte tysksprogede tekstmateriale have et omfang på ca. 4 normalsider.

Det er vigtigt, at tekstmaterialet har en nøje sammenhæng med et af de studerede emner. Det ukendte tekstmateriale forsynes med titel, forfatter, kilde, udgivelsesår samt linjetæller. Hvis det er nødvendigt af hensyn til forståelsen af teksten, forsynes den med en kort indledning på tysk.

Der angives hvilket emne, materialet har tilknytning til.

Der opgives kun specielt vanskelige gloser og nødvendige realkommentarer.

Tekstmaterialet skal vælges, så det mht. sværhedsgrad passer til det niveau, det bruges på, og censor skal kunne stå inde for, at tekstmaterialet har den rette sværhedsgrad. Hvis dette ikke er tilfældet, må censor gøre indsigelse.

Ved ”tekstmateriale” forstås enten en tekst af den krævede længde, et udsnit af en længere tekst eller en sammenstilling af flere tekster.

I sin præsentation vælger eksaminanden selv, hvilken vinkel der lægges på teksten, og hvad der er relevant at trække frem osv.

Tekstforståelsesdelen

Til denne del af prøven gives 30 minutters forberedelse. I denne delprøve prøves eksaminandens kompetence mht. at læse og forstå en ukendt tysksproget prosatekst af et omfang på 1 normalside. Dette foregår ved, at eksaminanden gengiver teksten i form af et referat på dansk. Efterfølgende uddybes eksaminandens forståelse af teksten i en samtale på dansk med eksaminator. Eksaminanden skal herved vise sin forståelse af tekstens disposition, hovedindhold og væsentligste enkeltheder. Eksaminators supplerende spørgsmål skal ikke prøve eksaminandens tekstforståelse i henseende til litterær fortolkning, perspektivering eller personlig stillingtagen, ligesom de heller ikke skal tjene som springbræt til at prøve eksaminandens generelle viden om grammatiske regler. Normalt vil dette punkt vare 5 - 10 minutter i alt.

Tekstforståelsesdelens tekstmateriale

Teksten forsynes med linjetæller. Hvis det er nødvendigt af hensyn til forståelsen af teksten, forsynes den med en kort indledning på dansk.

Der opgives kun specielt vanskelige gloser og nødvendige realkommentarer.

Teksterne skal vælges, så de mht. sværhedsgrad passer til det niveau, de bruges på, og censor skal kunne stå inde for, at teksterne har den rette sværhedsgrad. Hvis dette ikke er tilfældet, må censor gøre indsigelse.

Teksterne til et hold skal være så ens som muligt mht. sværhedsgrad. De skal have den rigtige længde, dvs. på fortsættersprogets C-niveauet så tæt på 1300 bogstaver som muligt.

Der opfordres til videreførelse af den gode praksis med, at ekstemporalteksterne kun udleveres til eksaminanderne efter ønske og først, når hele holdet er eksamineret.

Det er en god idé, at eleverne/kursisterne i løbet af undervisningen og i god tid inden eksamen præsenteres for nogle ukendte tekster, så de er fortrolige med en eksamensteksts udseende, længde og sværhedsgrad. Da der må benyttes ordbøger i forberedelsestiden, er det vigtigt, at eleverne/kursisterne i den daglige undervisning trænes i at arbejde med sådanne ukendte tekster inden for en fastsat tidsramme, så man undgår, at eksaminanderne bruger al for megen tid på ordbogsopslag i forberedelsestiden og derved risikerer ikke at nå at forberede en struktureret fremlæggelse.

Da eksamen foregår på grundlag af ukendt tekstmateriale, må eksaminator til eksamen ikke forelægge ekstemporaltekster, som har været benyttet i undervisningen.

4.3 Bedømmelseskriterier

Ved prøven bedømmes det, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål.

4.3.1 Den mundtlige prøve

Der skal gives én samlet karakter for eksaminandens præstation. Der skal anlægges en helhedsvurdering af eksaminandens præsentations- og samtalekompetence og indholdsforståelse (jf. 4.3.1.1) En sådan helhedsvurdering hviler på en bedømmelse af de enkelte færdigheder og til sidst en afvejning af disse bedømmelser.

Den tysksprogede del af eksaminationen vægtes højest.

Nedenfor opstilles de færdigheder og kompetencer, som bedømmes og indgår i helhedsvurderingen.

4.3.1.1 Præsentations- og samtalekompetence og indholdsforståelse

Ved præsentationen og samtalen prøves flere forskellige færdigheder på tysk:

- Udtale og intonation
- Forståelse af det talte sprog
- Kommunikationsfærdighed
- Forståelsen af tekstmaterialet, evnen til at uddybe det og sætte det ind i en større sammenhæng med særlig fokus på perspektivering til det studerede emne.

Produktiv sprogfærdighed

Ved bedømmelsen af sprogfærdigheden lægges mest vægt på, hvad eksaminanden faktisk formår at udtrykke. Naturligvis skal eksaminanden tale så korrekt som muligt, men i stedet for at opregne fejl skal eksaminator og censor snarere vurdere præstationen efter, hvor meget og hvad eksaminanden reelt har formået at sige. En indholdsrig samtale med nogle sproglige fejl skal vurderes højere end en samtale, hvor eksaminanden ikke vover sig ud over de mest almindelige sætningskonstruktioner og derfor heller ikke laver så mange fejl.

Indholdsforståelse og perspektiveringsevne

- I hvor høj grad har eksaminanden forstået det ukendte tekstmateriale?
- I hvor høj grad kan eksaminanden selv finde steder i tekstmaterialet, der er centrale for forståelsen af/refleksion over tekstmaterialet?
- I hvor høj grad formår eksaminanden at bevæge sig på de forskellige taksonomiske niveauer - fra det refererende til det analyserende, reflekterende og vurderende?
- I hvor høj grad har eksaminanden overblik over de store linier i teksten, tekstens forløb, tematik og stil?
- I hvor høj grad kan eksaminanden forholde sig til det forelagte tekstmateriales sammenhæng med det studerede emne?
- I hvor høj grad formår eksaminanden at relatere teksten til forhold i dens samtid og til forhold i nutiden?

Ved bedømmelsen af præsentationen af den ukendte tekst vægtes endvidere følgende:

- i hvor høj grad giver eksaminanden en selvstændig fremlæggelse?
- i hvor høj grad formår eksaminanden at strukturere sin fremlæggelse?
- i hvor høj grad viser eksaminanden overblik i forbindelse med fremlæggelsen?

4.3.1.2 Tekstforståelseskompetence

Ved bedømmelsen af referatet af den ukendte tekst vægtes følgende elementer:

- I hvor høj grad har eksaminanden forstået teksten som helhed?
- I hvor høj grad har eksaminanden forstået de væsentligste enkeltheder i teksten?
- I hvor høj grad behersker eksaminanden strategier til at løse forståelsesproblemer?
- I hvor høj grad er eksaminanden i stand til at gengive meningen på godt dansk?

Karakterfastsættelse

For den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler, gives karakteren 12, jf. Bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse, BEK nr. 262 af 20/03/2007.

4.4 Karakterbeskrivelser

Karakterskalaen er 7-trins-skalaen, jf. Bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse, BEK nr. 262 af 20/03/2007. De 7 karakterer er:

- 12: *For den fremragende præstation.*
 10: *For den fortrinlige præstation.*
 7: *For den gode præstation.*
 4: *For den nogenlunde præstation.*
 02: *For den tilstrækkelige præstation.*
 00: *For den utilstrækkelige præstation.*
 -3: *For den ringe præstation.*

Nedenfor præsenteres eksempler på beskrivelser af karaktererne 12, 7 og 02. Disse beskrivelser har alene vejledende karakter. Bedømmelserne af de konkrete præstationer skal ske på baggrund af

- de faglige mål (læreplanens pkt. 2.1)
- bedømmelseskriterierne (pkt. 4.3)
- et professionelt, fagligt skøn
- en samlet vurdering af præstationen.

Eksempel på beskrivelse af de mundtlige karakterer 12, 7 og 02 på tysk fortsættersprog C

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Fremragende	Eleven/kursisten udtrykker sig i sin redegørelse for tekstmaterialet såvel som i samtale og diskussion i et enkelt og sammenhængende sprog og med et grundlæggende ordforråd. Eleven/kursisten viser sikkerhed i tekstforståelse og i den nødvendige idiomatik, morfologi og syntaks med fortrinsvis uvæsentlige fejl. Eleven/kursisten viser god indsigt i tekstmaterialet og det tilknyttede emne, og eleven/kursisten inddrager stort set alle relevante aspekter.
7	Godt	Eleven/kursisten udtrykker sig i sin redegørelse for tekstmaterialet såvel som i samtale og diskussion i et enkelt og mindre sammenhængende sprog. Eleven/kursisten viser rimelig sikkerhed i tekstforståelse, i det grundlæggende ordforråd og i den nødvendige idiomatik, morfologi og syntaks. De forekommende sprogføj forstyrrer dog ikke kommuni-

		kationen. Eleven/kursisten viser god forståelse af tekstmaterialet og det tilknyttede emne, og eleven/kursisten inddrager flere relevante aspekter.
02	Tilstrækkeligt	Eleven/kursistens sprog er gennemgående forståeligt, men er noget usammenhængende, og der er adskillige alvorlige fejl, hvilket i nogen grad forstyrrer kommunikationen. Tekstmaterialet er i store træk forstået. Eleven/kursisten inddrager i tilstrækkeligt omfang relevante aspekter i behandlingen af tekst og emne.